

Pilegrimsleden igjennom Lånke

Miljøvernavdelingen i Nord Trøndelag sammen med Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren, hadde i perioden 1994 til 97 ansvaret for det store arbeidet med å få til et samarbeid mellom kommunene i begge trøndelagsfylkene. Oppgaven var å få ryddet og merket opp ei mest mulig antatt lei som pilegrimene brukte da de la ut på sine pilegrimsferder inn til trønderhovedstaden Nidaros.

Rydding og merking av den valgte leden ble en storstilt dugnad, og arbeide ble fordelt blant de berørte kommunene. Kommunene delegerte oppgavene videre rundt om til grunneiere, lag og foreninger og det er her historielaget kom inn i bildet.

For Lånke historielags vedkommende, ble det Pål Sandberg som ledet arbeidet med ryddingen og merkingen av pilegrimsleia, sammen med medlemmer fra Lånke idrettslag. Det ble nedlagt mye arbeid med rydding av stier og oppmerking på den delen av leia som gikk igjennom Lånke.

Fra Prestmoen går pilegrimsleia over Mælen bro. Her ved Mælen var det fra gammelt av et fergested og en fergemann som fraktet folk over Stjørdalselva. Men økende trafikkmengde krevde en bedre forbindelse, og det ble bygd bru her i 1935. Fortsatt står det den samme brua og knytter Stjørdal og Lånke sammen. Stjørdalselva dannet grensen mellom de gamle kommunene Stjørdal og Lånke inntil de ble slått sammen med Hegra og Skatval til stor-kommunen Stjørdal i 1962. Leia kysser jernbanen som går oppover til Meråker og Sverige. Det var strid omkring byggingen av denne banen både i Stortinget og på lokalplanet i Stjørdal. Den lokale striden dreide seg mest om banen skulle gå på nordre eller søndre side av elva. Det førte til vekst for hele Trøndelag da Meråkerbanen ble åpnet i 1882. Dette området, Eidum / Reppe, er svært utsatt for jordras. I 1807 og 1823 skled store leirmasser ut fra området ved Mona og Røddesgårdene. En familie på mor og far og to barn omkom, og store materielle verdier gikk tapt.

Det store prosjektet for den første brua over Stjørdalselva skulle starte fra Reppe i 1807. Raset forandret hele elveløpet og stoppet all brubygging på dette stedet. Men da de veldige leirmassene la seg til ro og størknet, ble det råstoff for et stort teglverk som startet på Reppe i 1889. Siden har det også vært annen industriell virksomhet her. Under krigen hadde tyskerne flere anlegg i Reppe-området. Ved eiendommen Krika var det både bunker og fangeleir for serbiske og norske fanger. I den vestre del av Reppesberget ser vi inngangsportalerne til de store lagerhaller som tyskerne laget under okkupasjonen. Vandrer en videre kommer en frem til Lånke Kirke. Den kirken vi ser her i dag ble ferdig i 1899. Men kirke er nevnt på gården Laankes grunn så tidlig som 1514. Storgården Laanke er også opphav til bygdenavnet i dag.

Sørover på venstre hånd ser vi fjellryggen Tønsåsen. Her ble det i 1901 anlagt et lite festningsanlegg. Dette var den første faste forsvarsinnretning i Stjørdal i nyere tid. Anlegget har aldri vært i direkte krigsaksjon, men var tidligere vanlig øvingsplass for feltartilleriet. Fjellsiden på sørsiden av Tønsåsen har flere felter med helleristninger. De har stor variasjonsbredde med både steinalder og bronsealderistninger.

Fra Lånke kirke går leia videre etter gangveien i retning Hellkrysset. Før vi passerer brua over Leksa, ser vi ut til høyre der det gamle fergestedet Hus en gang lå. Der gikk fergene over til nordsiden med vertshuset og fergesenteret Sandferhus, oldnorsk Sundfarahus = Fergemannshuset.

De store leirrasene ovenfor Reppe førte til en flytting av fergestedet til et nytt leie lenger ned. Det fungerte frem til den første Hellbrua ble bygget i 1856. Vender vi blikket enda lenger ut mot fjorden kan vi ane konturen av Langøra der blodige minner om bødde og øks forteller om det gamle retterstedets tragedier. Ved Hellkrysset møtes fire veier som et samlende trafikkpunkt for bygda. Herfra er det godt syn 600 meter rett frem mot Steinmohaugen i vest, der vi finner 6000 år gamle reinsdyrristninger i fjellveggen. Like inntil krysset ligger gården Hell som har navn etter berget bak, oldnorsk hellir: utoverhengende berg. Den engelske betydning av ordet Hell har gjennom år ført tusenvis av turister til dette fredelige og idylliske norske «Helvetet».

Leia fortsetter opp til Gevinggrenda. Her er landskapet helt forandret i de senere år gjennom planmessig utbygging av et stort boligfelt. Fra veien opp gjennom byggefeltet kan vi se ned på Gevinggårdene. Herfra stammer presten Svend Aschenberg som er modell for den mektige prelat Benjamin Sigismund i Falkbergets roman «Den fjerde nattevakt». Dette fjellpartiet var i eldre tider fryktet av veifarende folk. Bratte heng og dype kløfter, harde bakker og isete skrenter Og ikke sjelden angrep fra rovdyr eller rovgriske stigangsmenn. Det er minst 5 forskjellige veier og tråkk over Gevingåsen som alle har vært brukt til ulike tider som ferdselsårer mellom Nord- og Sør-Norge.

Pilegrimsleden går i sørhellinga av åsen. Øverst i boligfeltet går vi inn i naturterrenget. Vi følger skogsvei et kort stykke og kommer inn på et åpent felt som tydelig har vært ryddet engang. Her lå husmannsplassen Lauvåsen der «Litj_Tostin» og Ane prøvde å slite seg til et livsutkomme. Det tok slutt da Ane druknet en stormdag på Stjørdalsfjorden. Andre prøvde seg etterpå, men etter noen år ble plassen nedlagt. Videre følger vi skogsvei og sti gjennom åpne hogstfelt. Vi går på ryddet gangsti langs jordene på gården Solem til vi kommer ned på bygdeveien og fortsetter opp til gården Furan. Den var siste gård mot utmarka og hadde fra 1707 privilegium «at have en kro med ædendes og drickendes Ware» Fra Furan er det ca 3 km i sterkt og interessant naturterreng på markavei og sti frem til Malvik grense.

Vi krysser den gamle ferdselsleia Gammelåsdalen og står straks etter ved tre svære jettegryter med flere meters tverrmål. Dette er rester av store loddrette hull i fjellet. De ble dannet av vann som satte steiner og grus i roterende bevegelse. Nå er frontstykket borte, men rundingen står mektig i fjellet som svarvet av jutulhånd. Dette er unike minner fra elv og sjø her oppe for mange tusen år siden. Ferden går videre i fallende terreng gjennom skog og langs Hestbrennmyra til Postmyråsen (av plantenavnet pors.) Rett syd for åsen finner vi Kjelbergdammen. Den regulerte i sin tid vannføringen til sagbruk og mølle. Anlegget var i bruk frem til 1920-årene. Herfra går vi etter gammel ferdselsvei gjennom ny skog frem til fylkesgrensen, der en kommer frem til Malvik kommune ovenfor Høyby.

Kilde:

- *Info om Pilegrimsleden, utgitt av Stjørdal kommune. Kaare Berg var ansvarlig for den historiske teksten i guiden som ble skrevet om pilegrimsleden gjennom Stjørdalsbygdene. Ved "Kronrøysa" som ligger på grensa mellom Levanger og Stjørdal døde han den 25.juni 1997, 81 år gammel.*